

Marija Makarovič (ur.): Vsi moji spomini... : življenjske pripovedi s Štajerskega. – Ljubljana : Zveza kulturnih organizacij Slovenije, 1996, 179 str. : črno bele fotogr.

Koroški zbirki *Tako smo živeli* je najprej, leta 1996, sledila knjiga z naslovom *Vsi moji spomini..., življenjske pripovedi s Štajerskega*, ki jo je prav tako uredila Marija Makarovič, izdala pa Zveza kulturnih organizacij Slovenije. V knjigi je zbranih devet življenjepisov, ki so jih večino zapisali pripovedovalci sami, in sicer sedem žensk in dva moška. Najstarejši pripovedovalec je bil rojen 1910. leta, najmlajša pripovedovalka pa leta 1930. Zasnova zgodb pa je enaka kot v zbirki *Tako smo živeli*. Vprašalnik je bil enak, izpuščeno je bilo edino trinajsto poglavje o narodno-politični zavesti, ker Štajerska ni bila pokrajina z enako potekajočim narodnostnim bojem za obstoj Slovencev. Primerjava etnoloških sestavin s koroško zbirko je največja prav pri tej štajerski knjigi življenjepisov, ker so tu pripovedovalci in zapisovalci najbolj disciplinirano sledili vprašalniku.

Zanimivo je, da je prišla pobuda za knjigo s terena. Leta 1991 so mentorji nekaterih folklornih skupin predlagali, da bi v prostem času tudi sami radi zbirali različno narodopisno gradivo o domačih krajih in ljudeh. Mariji Makarovič so dotedanje izkušnje s Koroške pokazale, da ljubitelji domačini, ki uživajo zaupanje pripovedovalcev, prav tako dobro ali celo bolje kot etnologi zapisujejo življenjepise, in zato je to dejavnost predlagala Zvezi kulturnih organizacij Slovenije. Ta je leta 1993 organizirala enodnevne seminarje za zapisovalce in tiste ljudi, ki bi sami želeli zapisati življenjsko zgodbo. V devetih mesecih se je postopoma nabralo petintrideset življenjepisov, od katerih jih torej šestindvajset še čaka na objavo.

Za razliko od koroške zbirke *Tako smo živeli*, kjer so bili življenjepisi temeljito lektorirani, si je lektorica Metka Zobec pri štajerskih življenjepisih pustila več svobode. Razumeti je treba, da je na avstrijskem Koroškem zapisana beseda hkrati jezikovna norma, medtem ko je v Sloveniji dopustna jezikovna avtentičnost, tudi če tu in tam ne uboga avtoritete – Slovenskega pravopisa, ohranja nedotaknjene in neposredne človeške in jezikovne prvine, ki utegnejo priti prav jezikoslovcem, kot dokument o tem, kako se

v določenem delu Slovenije konec 20. stoletja pisno uporablja slovenski jezik. O kriterijih za lektoriranje je v uvodu spregovorila lektorica sama.

Mojca Ramšak

Marija Makarovič (ur.), Majda Sušek (ur.): Trije rodovi o Vuhredu in okolici. – Vuhred [i. e.] Radlje ob Dravi : Občina, 1996, 349 str., [4] str. barvnih pril. : ilustr.

336

Leta 1996 je pod uredniško taktirko Marije Makarovič in Majde Sušek izšla še knjiga *Trije rodovi o Vuhredu in okolici*, ki jo je izdala Občina Radlje ob Dravi. Delo nedvomno priča, da so se tudi znotraj lokalnih skupnosti začeli zavedati pomena tovrstnega gradiva. V Vuhredu in njegovi okolici v Dravski dolini je bilo zbranih 49 življenjepisov kmetov, kočarjev in gostačev, rojenih med leti 1896–1950, in 16 zgodb otrok, rojenih leta 1987 ali 1988. Pri vuhreških življenjepisih ne gre za zgodbe, ki bi pokrivala vsa življenjska obdobja od otroštva do starosti in tudi ne vse kulturne sestavine. V pripovedih najdemo zabeleženo le to, kar se je ljudem samim zdelo vredno zapisati in izpostaviti. Zapisovanje je bilo sicer vodeno in usmerjano tudi z vprašalnikom, v glavnem pa so zgodbe napisali ljudje sami (šest jih je zapisala Marija Makarovič). Vuhreške zgodbe se razlikujejo glede na izobrazbo, motivacijo, kakovost spominov itd. Najdaljše posegajo celo v 19. stoletje, večina pripovedi pa je osredotočena na 20. stoletje. Spomini nekaterih drugih obravnavajo samo po en segment kulture, npr. otroštvo, babico in dedka, oblačilno kulturo, družino, dom, različne poklice npr. kovače, krojače, žagarje, tovarniške delavke... Večina zapisovalcev/pripovedovalcev se je v Vuhred priselila iz okoliških krajev, tako so v njihovih zgodbah zapisane razmere, v katerih so živeli, npr.: na Brdeh, v Breznu, Hudem Kotu, Lehnu, na Mlakah, Orlici, v Podvelki, pri Sv. Antonu, Sv. Duhu, Sv. Danijelu, Sv. Primožu nad Vuzenico, na Tolstem vrhu, v Vuzenici... Zgodbe drugošolcev (dvanajst jih je iz Vuhreda, en z Orlice, trije od Sv. Antona) so pravzaprav spisi o lastnem življenju, ki so jih pisali pod mentorstvom učiteljice Majde Sušek. Nekaj jih je objavljenih v celoti, podatki drugih pa so organizirani v obliki miselnih vzorcev, shem in številčnih preglednic, ki odgovarjajo na vprašanja, denimo, kako te vzgajata starša, ali se dovolj ukvarjata s teboj, katera so moška/ženska dela, kaj bi bil, če bi lahko izbiral spol, kako si pomagaš v stiski, kaj ti naroča mama, preden greš od doma, kaj ti pomeni dom, kako pomagaš doma, najbolj priljubljene jedi, pijače, oblačila, igre, kaj najraje počneš v prostem času, kaj najraje bereš in kje, kdaj si najbolj srečen, česa v svojem kraju ne maraš in kaj najbolj pogrešaš... In o čem lahko beremo med vrsticami zgodb odraslih in otrok iz Vuhreda? Predvsem o tem, kakšen je njihov model sveta in kakšni simboli, stereotipi ipd. ga določajo. Svet, o katerem govorijo zgodbe, tako ali drugače ustreza resničnemu univerzumu, še najbolj pa ustreza in obstaja v zavesti posameznikov, ki so o njem govorili/pisali. Konstruiranje lastnih svetov se je dogajalo na podlagi nasprotujočih si dvojnosti, npr. malo/mnogo (težko otroštvo, novo življenje po poroki), moško/žensko (ženska in